

Harrie van Baar
Studentennummer: 1414623

Onderkiezen

Motieven van leerlingen van het Peellandcollege om onder hun niveau te kiezen en de mogelijke rol die LOB hierin kan spelen.

Master Special Educational Needs (M SEN)
Opleidingscentrum Speciale Onderwijszorg
Leerroute: Schooldecaan
Begeleid door: Kara Vloet
Juni 2011

Inhoudsopgave

Samenvatting	3
Inleiding.....	6
1 aanleiding en probleemstelling.....	9
1.1 Aanleiding.....	9
1.2 De onderzoeksvraag.....	10
1.3 De huidige situatie.....	11
1.4 De gewenste situatie.....	11
1.5 Wat is er al bekend?.....	11
1.6 Verwachting.....	11
2 Theoretische onderbouwing.....	13
2.1 Opleiding ouders bepalend voor onderwijsloopbaan kinderen.....	13
2.2 Havo.....	14
2.3 Vwo.....	15
2.4 Inclusie.....	15
2.5 Internationaal.....	18
3 Onderzoeksmethodologie.....	19
3.1 Context onderzoek.....	19
3.2 Strategie onderzoek.....	19
3.3 Onderzoeksvraag.....	20
3.4 Onderzoeksmethode en onderzoeksinstrument.....	21
3.5 Data analyse.....	21
4 Data analyse en resultaten.....	22
4.1 Wat is het verband tussen de adviezen van de basisschool en de keuze voor havo/vwo?.....	23
4.2 Wat is het verband tussen de opleiding van de ouders en het schoolniveau van de leerling?.....	23

4.3	Hoeveel leerlingen kiezen onder hun niveau?.....	24
4.4	Wat zijn de motieven van leerlingen van het PCD om onder hun niveau te kiezen?.....	26
4.5	Interviews met leerlingen.....	26
4.6	Kan LOB een rol spelen om onderkiezen te voorkomen en zo ja welke?	27
5	Conclusie, discussie en aanbevelingen.....	28
5.1	Wat is het verband tussen de adviezen van de basisschool en de keuze voor havo/vwo?.....	28
5.2	Wat is het verband tussen de opleiding van de ouders en het schoolniveau van de leerling?.....	28
5.3	Hoeveel leerlingen kiezen onder hun niveau?.....	29
5.4	De onderzoeksvraag.....	30
5.5	Conclusie en aanbevelingen.....	31
6	Evaluatie onderzoek.....	33
6.1	Het onderzoek.....	33
6.2	ijn eigen leerproces.....	34
	Literatuurlijst.....	35
	Bijlagen.....	36

Samenvatting

De keuzes die een leerling in zijn onderwijsloopbaan maakt en de motieven die hij daar voor heeft, of juist niet heeft, intrigeren mij buitengewoon. Het was voor mij dan ook snel duidelijk dat in mijn praktijkonderzoek de keuzes van leerlingen en hun motieven als thema centraal zouden staan. Als decaan en docent van het Peellandcollege te Deurne (PCD), een school voor havo/vwo heb ik te maken met een relatief kleine vwo-afdeling die zorgt voor kleine, dure, clustergroepen en veel druk op het lesrooster. Als vader heb ik te maken met een dochter die voor haar eindexamen vwo staat maar nog steeds twijfelt tussen het hbo of het wo. Dat bracht mij ertoe om te gaan onderzoeken waarom leerlingen onder hun niveau kiezen, of zoals ik dit verschijnsel verder in dit onderzoek zal noemen: “onderkiezen”.

Het onderzoek werd op de eigen school uitgevoerd en daarom kwam ik tot de volgende onderzoeksvraag: “Wat zijn de motieven van de leerlingen van het Peellandcollege om onder hun niveau te kiezen en welke rol kan Loopbaanoriëntatie en Begeleiding (LOB) spelen om er voor te zorgen dat de leerling een bewuste keuze maakt?” uitgesplitst in vijf deelvragen:

- 1 Wat is het verband tussen de adviezen van de basisschool en de keuze havo/vwo ?
- 2 Wat is het verband tussen de opleiding van de ouders en het schoolniveau van de leerling?
- 3 Hoeveel leerlingen kiezen onder hun niveau?
- 4 Wat zijn de motieven van leerlingen om onder hun niveau te kiezen?
- 5 Kan LOB een rol spelen om onderkiezen te voorkomen en zo ja welke?

De keuze van de leerling moet gerespecteerd worden, het doel van het onderzoek is dan ook niet de groep onderkiesers coûte que coûte kleiner te maken maar wel om te kijken wat LOB in de toekomst kan doen voor leerlingen die geen “bewuste” keuze maken en zo voortijdig hun toekomstmogelijkheden beperken.

Niet alleen de potentiële vwo-leerlingen die voor havo kiezen worden in dit onderzoek tot onderkiesers gerekend maar ook de geslaagden die een vervolgopleiding onder hun niveau kiezen. Het onderzoek werd uitgevoerd onder tien leerlingen uit havo 3 met een havo/vwo of vwo-advies en onder de havo- en vwo-eindexamenkandidaten. Tevens zijn gesprekken gevoerd met zeven ouders en de kerngroepopleider klas 2.

Uit literatuuronderzoek komt naar voren dat de opleiding van de ouders nog steeds bepalend is voor de onderwijsloopbaan van hun kinderen. Kinderen van hoger opgeleiden gaan vaker naar hogere schooltypen, ze hebben voordelen bij het stapelen of opstromen naar een hogere schooltype en ze zijn succesvoller in het afronden van een gekozen opleiding. Ook na het voortgezet onderwijs hebben zij betere kansen om het tertiair onderwijs in te stromen (Tieben, 2009).

Als motieven van havoleerlingen om voor een mbo-opleiding te kiezen worden in de literatuur onder andere de te grote stap naar de onderwijsaanpak van het hbo genoemd, leerlingen hebben behoefte aan meer structuur en intensieve begeleiding die met name kleine gespecialiseerde (vak)scholen aanbieden. Ook kiezen veel leerlingen voor een creatieve opleiding aan het mbo.

Bij vwo-leerlingen komt naar voren dat als de opleiding die de leerling wil kiezen niet op de universiteit aangeboden wordt dit de belangrijkste reden is om te kiezen voor een hbo-opleiding en niet voor een universiteit, ook kiest een deel van de vwo-leerlingen voor een praktische opleiding.

Als methode is gekozen voor een enquête en een individueel interview. De enquête is afgenomen bij alle leerlingen van de examenklassen, zowel havo als vwo. In de enquête moesten leerlingen onder andere meerkeuzevragen beantwoorden over sekse, basisschooladvies, opleiding ouders, profiel, gekozen vervolgopleiding en, in het geval van onderkiezen, het motief voor onderkiezen. De kwantitatieve gegevens werden handmatig verzameld, samengevoegd en gerubriceerd om het overzichtelijker te maken en met Excel tot staafdiagrammen en cirkeldiagrammen verwerkt. Gekeken is naar belangrijke motieven die overeenkomst hadden met de literatuur of daar eventueel van afweken.

Met tien leerlingen van havo 3 met een vwo of havo/vwo-advies werden semigestructureerde interviews afgenomen, ook hier werd de relevante data eerst handmatig verwerkt voor het met Excel verwerkt werd.

Uit de resultaten komt naar voren dat van de leerlingen uit 6vwo 75% een vwo of havo/vwo-advies had, in 5 havo hadden 11,8% leerlingen een vwo-advies en maar liefst 34,2% een havo/vwo-advies.

Landelijk gezien begint 85% van de vwo-leerlingen na het behalen van hun diploma aan een universitaire opleiding tegenover 70% van de vwo-leerlingen aan het PCD.

Van de geslaagde havoleerlingen kiest landelijk 95% voor een hbo-opleiding terwijl dit op het PCD 84% bedraagt. De leerlingen uit de examenklassen hebben vooral praktische redenen om onder hun niveau te kiezen en maken weloverwogen keuzes.

Zowel op havo als vwo kiezen relatief meer meisjes dan jongens op het PCD voor een lagere vervolgopleiding. De meeste leerlingen uit havo 3 met een vwo of havo/vwo-advies geven aan voor havo te kiezen omdat ze vrije tijd en sociale activiteiten belangrijker vinden dan hard werken voor een vwo-diploma, ze hebben, nog, geen idee wat ze na de middelbare school gaan doen en geven aan dat LOB in klas 2 mogelijk hun keuze voor havo zou hebben beïnvloed.

Geconcludeerd kan worden dat ouders van leerlingen die onderkiezen relatief vaker lager opgeleid zijn en nauwelijks een stimulans vormen voor hun kinderen om voor een hogere opleiding te kiezen.

Aanbevolen wordt om :

- meer aandacht te besteden aan loopbaandialoog door de mentor met leerlingen in de bovenbouw die onder hun niveau gaan kiezen.
- LOB in klas 2 in te voeren, er moet een lessencyclus worden samengesteld door de decanen die door de mentor en decaan worden uitgevoerd, mentoren moeten hierin geschoold worden.
- een informatieavond opzetten voor ouders van klas 2 met als thema “het benutten van kansen”.

In het onderzoek komt steeds terug dat, in tegenstelling tot de landelijke cijfers, relatief meer meisjes dan jongen onder hun niveau kiezen, de komende jaren moet het onderzoek voortgezet worden om te zien of hier sprake is van een trend op het PCD of dat het hier gaat om een momentopname.

Inleiding

Persoonlijke introductie

Als wiskundedocent ben ik al ruim 20 jaar werkzaam in het onderwijs. Begonnen in het toenmalige lbo/ibo, waar ik 2,5 werkzaam was, via 6 jaar aan de Bernard Alfrink MAVO nu alweer meer dan 12 jaar verbonden aan het Peellandcollege te Deurne als wiskundedocent, mentor en sinds vorig jaar als decaan.

Om mijn positie te verhelderen schets ik de begeleidingsstructuur op het Peellandcollege. Het Peellandcollege dat ik vanaf nu PCD zal noemen is een school voor havo/vwo. We maken onderdeel uit van een brede instelling, de instelling voor voortgezet onderwijs Deurne, kortweg IVOD, waarin alle typen onderwijs zijn vertegenwoordigd, van leerweg ondersteunend tot gymnasium. De leerlingen zitten verdeeld over drie gebouwen, twee voor het vmbo en één voor het PCD.

Het IVOD heeft een driehoofdige directie bestaande uit een rector voor de algemene zaken en twee andere directieleden van wie de een verantwoordelijk is voor het onderwijs op het vmbo en de ander voor het onderwijs op het PCD.

Alle deelscholen hebben een structuur gebaseerd op kerngroepen. Kerngroepen zijn teams van ongeveer 12 tot 15 docenten die aangestuurd worden door een kerngroep leider. Op het PCD hebben we vijf kerngroepen te weten: leerjaar 1, leerjaar 2, leerjaar 3, bovenbouw havo en bovenbouw vwo. In de onderbouw hebben alle klassen een mentor, in de bovenbouw heeft een mentor een groep van zo'n 15 leerlingen onder zijn hoede. Elke kerngroep heeft een leerlingbegeleider die direct valt onder de kerngroep leider maar wordt aangestuurd door de zorgcoördinator.

De functie zorgcoördinator valt niet onder een kerngroep leider maar is tamelijk autonoom en moet verantwoording afleggen aan de deelschoolleider. Dit geldt ook voor de beide decanen. In het verleden hadden we een decaan voor de onderbouw en een decaan voor de bovenbouw maar in de nieuwe structuur hebben we een decaan havo, namelijk ik zelf en een decaan verantwoordelijk voor het vwo. De decaan vwo is geen docent en maakt dan ook geen deel uit van een kerngroep maar heeft 0,4 fte beschikbaar voor het decanaat en is voor de resterende tijd werkzaam bij de administratie.

Zelf heb ik een volle baan waarin ik 400 klokuren krijg voor mijn werkzaamheden voor het decanaat. Ongeveer 75% van mijn werkzaamheden als decaan verricht ik in de derde klas, vandaar dat ik deel uit maak van kerngroep klas 3. Het decanaat in klas 3 is voornamelijk eerstelijns, dit wil zeggen direct contact met de leerlingen en in de bovenbouw tweedelijns, hier gaat het contact via de mentor. De decanen overleggen vooral met de kerngroepleider klas 3 en in mindere mate met die van de bovenbouw maar ze overleggen niet met de leerlingbegeleiders en maken als zodanig dus geen deel uit van het zorgteam.

We hebben op het PCD een tweejarige brugklas. In het tweede jaar kiest een leerling voor een vervolg op havo of vwo in klas 3. In klas 3 maakt de leerling een profielkeuze voor het vervolg in de bovenbouw en in de bovenbouw kiest de leerling voor een vervolgopleiding.

Persoonlijke aanleiding

Ik wil onderzoeken waarom leerlingen onder hun niveau kiezen. Er zijn twee redenen die mij op het spoor hebben gezet om dit onderzoek te verrichten:

De eerste aanleiding om dit onderzoek te doen zit hem in de problematiek van onze kleine vwo-afdeling, dit heeft vervelende consequenties. De kleine klassen zorgen ervoor dat er een grote druk op het rooster ontstaat, in vergelijking met de havoafdeling zijn er relatief veel achtste en negende uren. Het spreekt voor zich dat kleine clusterklassen in verhouding duurder zijn dan grotere klassen. Dit heeft gevolgen voor de profielkeuzes, helaas moeten we het keuzeaanbod beperken omdat het anders niet meer te betalen is. Ook is het zo dat we van de schoolinspectie te horen hebben gekregen dat er een te groot aandeel potentiële vwo-leerlingen voor havo kiest, hierdoor heeft onze vwo-afdeling zelfs het predicaat zwakke school gekregen. Het spreekt voor zich dat dit ons team erg bezig houdt, verhitte discussies in de lerarenkamer, iedereen heeft wel een mening maar de redenen van onderkiezen zijn op onze school nog nooit onderzocht.

De tweede reden die me aan het denken heeft gezet zit in de persoonlijke sfeer. Mijn dochter zit nu in 6vwo en hoopt dit jaar te slagen. Ook zij twijfelt tussen het volgen van een universitaire studie of een studie aan een hbo-instelling. Natuurlijk hebben we daar regelmatig gesprekken over gevoerd, in haar geval zit hem de grootste twijfel in het beroepsperspectief na de studie. Een leerling criminologie zei ooit tijdens een informatieavond: " universitaire studies gaan *over* mensen, hbo studies gaan *over met* mensen" en daar zit voor mijn dochter het probleem.

Onderkiezen

In dit onderzoek introduceer ik de term onderkiezen. Onder onderkiezen versta ik leerlingen die onder hun niveau kiezen, daartoe reken ik voor dit onderzoek niet alleen potentiële vwo-leerlingen die voor havo kiezen maar ook vwo-geslaagden die voor een hbo-opleiding als mede havogeslaagden die voor een mbo-opleiding kiezen als onderkiesers. Door middel van een schriftelijke enquête die ik laat afnemen door de examenkandidaten wil ik in kaart brengen hoe groot de groep is die na het behalen van het examen onder hun niveau kiest. Door middel van het enquêteformulier hoop ik verschillende beweegredenen van leerlingen om een vervolgopleiding onder hun niveau te kiezen te achterhalen. De redenen van leerlingen met een vwo advies van de basisschool die na klas 2 voor havo kiezen probeer ik niet door middel van een enquête te achterhalen maar door middel van individuele gesprekken. Ik neem hiervoor leerlingen die nu in de derde zitten en ga met sommige van hun ouders spreken. Tevens zal ik een interview houden met de kerngroepleider klas twee die het proces van kiezen in klas twee voor havo of vwo heeft aangestuurd.

Verder wil ik door literatuurstudie en bronnenonderzoek er achter komen hoe het aantal onderkiesers op het PCD zich verhoudt tot de rest van Nederland en tot het buitenland en of inclusie, insluiting in de samenleving van achtergestelde groepen op basis van gelijkwaardige rechten en plichten, een rol speelt in de motieven van leerlingen.

Hoofdstuk 1

Aanleiding en probleemstelling

In dit hoofdstuk wordt aangegeven wat de aanleiding is om dit onderzoek uit te voeren, hoe de onderzoeksvraag met deelvragen zijn geformuleerd, wat er al bekend is en wat de gewenste situatie is.

§ 1.1 Aanleiding

Het maken van keuzes in het algemeen en de keuzes die een leerling in zijn onderwijsloopbaan maakt in het bijzonder is een fascinerend proces, er komen veel aspecten bij kijken die het keuzeproces kunnen beïnvloeden. De primaire reden om dit onderzoek te verrichten is dat ik de beweegredenen van leerlingen wil achterhalen die onder hun niveau kiezen.

De tweede reden is er één van maatschappelijk relevantie, Nederland heeft de insteek om in de top vijf terecht te komen van de beste kenniseconomieën ter wereld en leerlingen die onder hun niveau kiezen zijn hier voor niet bevorderlijk. De Koninklijke weg zou zijn dat een leerling met een vwo-advies na de brugklas daadwerkelijk voor het vwo kiest en na het behalen van het diploma voor een universitaire studie. De praktijk is echter anders: leerlingen die een vwo-advies van de basisschool hebben meegekregen met een hoge CITO-score hebben komen op het havo terecht of kiezen na het behalen van een vwo-diploma voor een hbo-opleiding. Ook is er een, relatief kleine, groep leerlingen die nadat ze geslaagd zijn voor havo voor een mbo-opleiding kiezen, beide groepen kiezen dus onder hun niveau.

§ 1.2 De onderzoeksvraag

Deze problematiek heeft me aan het denken gezet waarom een leerling onder zijn niveau kiest. Ik wil het onderzoek breder trekken door niet alleen naar de groep potentiële vwo-leerlingen die voor havo kiest te kijken maar ook de naar de groep geslaagden die een vervolgopleiding onder hun niveau kiest. Niet alleen wil ik de groepen cijfermatig in beeld krijgen maar hoop ik te kunnen achterhalen hoe wij als schoolorganisatie de groepen op een verantwoorde manier kleiner kunnen krijgen en in het bijzonder welke rol de decaan hierin kan spelen. Daarom ben ik tot de volgende onderzoeksvraag gekomen:

Wat zijn de motieven van leerlingen van het Peellandcollege om onder hun niveau te kiezen en welke rol kan LOB spelen om er voor te zorgen dat de leerling een bewuste keuze maakt?

Verder hoop ik inzage te krijgen in het aantal leerlingen van het PCD dat na het behalen van een diploma een opleiding kiest onder hun niveau en hoe zich dat aantal verhoudt tot de landelijke cijfers. Ook hoop ik een beeld te krijgen of er bij onderkiezen sprake is van een bewuste keuze of dat er sprake is van "foreclosure", het vroegtijdig afsluiten van het keuzeproces waardoor allerlei ontplooiingsmogelijkheden niet worden verkend. Bij foreclosure kiest men niet wat het beste overeenkomt met de eigen wensen en mogelijkheden, maar conformeert zich aan de verwachtingen uit de omgeving (Marcia in modulemap SD02, 2009). Ook ben ik heel benieuwd of er een relatie te leggen valt tussen onderkiezen en het sociale milieu waarin een leerling komt.

Om een zo goed mogelijk beeld te vormen heb ik de volgende deelvragen geformuleerd:

- 1 Wat is het verband tussen de adviezen van de basisschool en de keuze havo/vwo ?
- 2 Wat is het verband tussen de opleiding van de ouders en het schoolniveau van de leerling?
- 3 Hoeveel leerlingen kiezen onder hun niveau?
- 4 Wat zijn de motieven van leerlingen om onder hun niveau te kiezen?
- 5 Kan LOB een rol spelen om onderkiezen te voorkomen en zo ja welke?

§ 1.3 De huidige situatie

Het PCD is een school voor havo/vwo. Op dit moment bestaat de populatie uit 1069 leerlingen waarvan de verdeling jongens meisjes bijna fifty fifty is namelijk 521 jongens en 548 meisjes. We hebben een tweejarige brugklas, in de loop van leerjaar 2 maakt de leerling een keuze voor havo of vwo. Om naar 3 vwo te kunnen gaan moeten leerlingen aan de norm voldoen om gemiddeld een 7,5 te staan. Na het tweede rapport wordt gekeken wie er aan de norm voldoet, de ouders worden dan uitgenodigd en krijgen voorlichting over het vwo. Als de leerlingen bij het eindrapport nog steeds aan de norm voldoen mogen ze naar het vwo. Nu zijn er leerlingen bij die aan de norm voldoen maar die toch niet naar het vwo gaan ondanks gesprekken tussen die leerlingen en hun ouders met de kerngroepleider van klas 2. Met die leerlingen wil ik nogmaals een gesprek aangaan om achter hun motieven te komen. Ook zijn er leerlingen bij die niet aan de norm voldoen maar die op basis van het advies van de basisschool in combinatie met hun CITO-score wel op het vwo thuis zouden horen. Die leerlingen blijken vaak in klas 3 na het afnemen van de capaciteitentest van de Geldergroep

hoger te scoren dan menig leerling op het vwo. Ook met een deel van die leerlingen wil ik een gesprek voeren om te kijken waarom ze niet aan de verwachtingen van de basisschool hebben voldaan. Overigens gaan we met ingang van dit jaar de capaciteitentest al in leerjaar 2 afnemen omdat het de leerlingen bij hun keuze tussen havo en vwo kan helpen.

Het PCD heeft een kleine vwo afdeling zowel in absolute als in relatieve cijfers. In klas 3 hebben we 50 vwo-leerlingen dit is 27,6% van het totaal aantal derdeklassers, in klas 4 zijn er 56 vwo-leerlingen (25,8 %) en in klas 5 zijn het er 79 (31,6%). In het examenjaar, 6 vwo, hebben we 60 leerlingen, dit is natuurlijk 100% aangezien er geen 6 havo bestaat. Het relatief grote aantal in klas 5 en 6 is nog een effect van het grote aantal aanmeldingen naar aanleiding van onze nieuwbouw en mede het feit dat er leerlingen na 5 havo overstappen naar 6 vwo. Over het aantal leerlingen dat na het PCD voor een opleiding onder hun niveau kiest heb ik nog geen cijfers, deze hoop ik tijdens het onderzoek boven water te krijgen.

§ 1.4 De gewenste situatie

Het spreekt voor zich dat de keuze van de leerling ten allen tijde gerespecteerd dient te worden, zeker als hij daarvoor gegronde redenen heeft. Het zou echter jammer zijn dat een leerling onder zijn niveau kiest om de “verkeerde” redenen of zelfs geen reden kan aanvoeren. Ons LOB-beleid moet er aan toe bijdragen dat de leerling een weloverwogen keuze maakt, daarvoor moeten we misschien al in klas twee beginnen met voorlichting en LOB lessen in samenwerking met decanen en leerlingbegeleiders.

§ 1.5 Wat is er al bekend?

Op het PCD is er een onderzoek verricht door het CPS in de vierde klassen met als titel: de leerling op het spoor (CPS, 2010). In dit onderzoek is wel gekeken naar LOB en doorlopende leerlijnen maar niet naar het fenomeen onderkiezen. Landelijk zijn er best wel onderzoeken geweest ik noem o.a.: “ Het nationaal studiekeuzeonderzoek 2009. Zicht op leerlingenstromen” (Markteffect BV, 2009) en ”De route van havo naar mbo: uitweg of omweg” (Dungen & Westerhuis, 2010) .

§ 1.6 Verwachting

Deurne is een dorp met minder hoog opgeleiden. Leerlingen uit de lagere sociale milieus lopen eerder kans in het onderwijs minder goed te presteren dan hun even begaafde

medeleerlingen uit hogere milieus, bij gelijke prestaties zullen de leerlingen uit de lagere sociale milieus vaker kiezen voor maatschappelijk minder kansrijke onderwijsroutes (Spijkerman & Admiraal, 2000). Het zou kunnen zijn dat een hbo-opleiding voor veel mensen in Deurne als het plafond wordt gezien en een universitaire opleiding als te hoog gegrepen. Dat zou dan mede kunnen verklaren waarom men voor havo kiest in plaats van vwo waarom zou je vwo kiezen als je toch zeker weet dat je naar een hbo-opleiding gaat? Ik verwacht tevens dat geslaagde vwo-leerlingen voor hbo kiezen omdat ze daar een concreter beroepsbeeld bij hebben. Ten aanzien van sekse verwacht ik geen noemenswaardige verschillen. Het aantal allochtonen op het PCD is relatief verwaarloosbaar en wordt niet in het onderzoek meegenomen.

Hoofdstuk 2

Theoretische onderbouwing

In dit hoofdstuk geef ik aan welke literatuur er bestudeerd is en van welke bronnen, zoals onderzoeksrapportages en websites, er verder gebruik is gemaakt om tot een theoretisch kader te komen. De gevonden theorie is in dit hoofdstuk onderverdeeld naar: sociaal milieu, havo, vwo, inclusie en internationaal.

§2.1 Opleiding ouders bepalend voor onderwijsloopbaan kinderen

De route die een havo/vwo-leerling in zijn schoolloopbaan maakt komt tot stand door een aaneenschakeling van kleine en grote beslissingen. Er is sprake van een onafgebroken keten van ontwikkelingen en veranderingen in de omgeving en in de persoon die leiden tot grote of kleine koerscorrecties. Vaak heeft het besluit hiertoe het karakter van een compromis tussen wat men in feite idealiter zou willen en wat op een gegeven moment haalbaar is (Godfredson, 1997, in Spijkerman & Admiraal, 2000).

De sociologe Nicole Tieben stelt dat de opleiding van de ouders nog steeds bepalend is voor de onderwijsloopbaan van hun kinderen. Zij onderzocht de invloed van sociale ongelijkheid op overgangen naar en binnen voortgezet onderwijs en van voortgezet naar tertiair onderwijs (Tieben, 2009). Kinderen van hoger opgeleiden gaan vaker naar hogere schooltypen, ze hebben voordelen bij het stapelen of opstromen naar een hogere schooltype en ze zijn succesvoller in het afronden van een gekozen opleiding. Ook na het voortgezet onderwijs hebben zij betere kansen om het tertiair onderwijs in te stromen .

Haar belangrijkste conclusie is dat kinderen uit lagere milieus minder ambitieus kiezen ook al hebben ze het juiste diploma. De eerste overgang van basis- naar voortgezet onderwijs is al afhankelijk van de sociale afkomst. Kinderen van hoger opgeleide ouders komen vaker in de hogere onderwijstypen terecht en hebben betere kansen om hun loopbaan met succes af te ronden. Zelfs als kinderen dezelfde opleiding in het voortgezet onderwijs hebben gevolgd is de keus voor vervolgonderwijs afhankelijk van de sociale status van de ouders. Kinderen uit lagere klassen kiezen minder ambitieus en gaan bijvoorbeeld liever naar hbo dan naar wo, zelfs als ze een vwo-diploma hebben. De voordelen die kinderen van hogere sociale komaf al bij de eerste overgang hebben worden dus door latere overgangen nog versterkt. Dit komt overeen met Spijkerman en Admiraal(2000) die stellen dat leerlingen uit lagere milieus

vaker kiezen voor minder kansrijke onderwijsroutes en dat in hogere milieus meer gewicht wordt gehecht aan de maatschappelijke carrière van het kind.

§ 2.2 Havo

Uit de leerlingenramingen van het ministerie van OCW blijkt dat vanwege demografische ontwikkelingen het aantal leerlingen in het voortgezet onderwijs afneemt. De daling is echter niet voor alle onderwijsvormen gelijk: met name gaan steeds meer leerlingen naar het havo/vwo en de theoretische leerweg. In 1991/1992 zat 32% van de leerlingen in het derde leerjaar voortgezet onderwijs op het havo/vwo; in 2006/2007 was dit percentage al gestegen tot 42% (inspectie van het onderwijs, 2010). Behalve de directe doorstroom stijgt ook de indirecte doorstroom. Het percentage leerlingen dat van vmbo theoretische leerweg overstapt naar 4 havo is gestegen van 14% naar 18%. De opwaartse druk neemt toe, in het havo uit zich dat in een relatief grote groep zittenblijvers in 4 havo (Dungen & Westerhuis, 2010). Aangezien leerlingen niet tweemaal in klas vier mogen doubleren stappen veel leerlingen die van vmbo komen over naar een mbo-opleiding. Deze groep havo leerlingen neem ik niet mee in mijn onderzoek, ik focus me op de havisten die met een diploma op zak voor het mbo kiezen.

De motieven van deze havo 5-gediplomeerden die voor een mbo-opleiding kiezen zijn in vijf categorieën in te delen (Dungen & Westerhuis, 2010).

1 De stap naar de onderwijsaanpak van het hbo is te groot. Met name kleine gespecialiseerde (vak)scholen bieden meer structuur en intensieve begeleiding:

‘Onzekere havoleerlingen voelen zich verloren in de cultuur van de kunstacademie’.

2 De beroepen waarvoor wordt opgeleid: veel leerlingen willen graag iets creatiefs doen, maar in een concrete beroepsuitoefening in bijvoorbeeld de toegepaste kunst. Voor sommige opleidingen is een bijkomend argument dat de mbo-opleiding ook voorbereidt op mogelijkheden een eigen bedrijf te starten. Ook zijn sommige beroepen veel in het nieuws (wonen en interieur); dat trekt leerlingen. En voorts ontbreken soms voor bepaalde beroepen opleidingsmogelijkheden in het hbo.

3 Het mbo als (parkeer)route naar het hbo: leerlingen die niet door selectie in het hbo (kunstopleidingen, hotelmanagement) komen of dat zien aankomen, kiezen voor het mbo om zich beter op het hbo voor te bereiden: extra bagage, werken aan portfolio, levenservaring opdoen.

4 Het mbo als tweede keus: ook deze leerlingen zijn niet door de selectie voor het hbo gekomen, hebben dat al zien aankomen of de hbo-opleiding was de verkeerde

opleidingskeuze. Ze nemen vervolgens genoeg met een mbo-opleiding. Zo is het een instelling opgevallen dat havisten zich later in het jaar aanmelden, nadat ze eerst geprobeerd hebben in het hbo te komen.

5 Het aanbod van verkorte havo-mboroutes creëert een eigen vraag: verkorte routes leveren in een korter tijdsbestek een diploma van een beroepsopleiding op en houden de optie open om zonder veel tijdsverlies door te stromen naar het hbo.

§ 2.3 Vwo

Uit onderzoek van Markteffect BV (2009) blijkt dat 85% van de vwo scholieren kiest voor een vervolgopleiding aan een universiteit en slechts 12% kiest voor een hogeschool. Als belangrijkste reden om te kiezen voor een hogeschool en niet voor een universiteit kwam uit dit onderzoek naar voren dat de opleiding die een vwo-leerling graag zou willen volgen niet op wo-niveau aangeboden wordt. Daarnaast kiest een deel van de vwo scholieren voor een opleiding aan een hogeschool, omdat zij een voorkeur hebben voor praktijkgericht onderwijs. Ook het hoge niveau van de universiteit alsmede dat men denkt op het hbo sneller een diploma te kunnen halen. De vwo scholieren die kiezen voor een opleiding aan een universiteit doen dit vooral omdat zij van mening zijn dat zij met een wo opleiding betere kansen hebben op de arbeidsmarkt, dan met een hbo opleiding.

In het algemeen wordt de keuze voor een opleiding vooral bepaald door de inhoud van de opleiding, het niveau van de opleiding, de kansen op de arbeidsmarkt en de kwaliteit van het onderwijs. De stad waarin de onderwijsinstelling is gevestigd, de uitstraling van de opleiding en de uitstraling van de onderwijsinstelling spelen in mindere mate mee bij de keuze voor een opleiding. De afstand tussen het ouderlijk huis en de onderwijsinstelling speelt vrijwel geen rol bij de studiekeuze. Ditzelfde geldt voor de aanwezigheid van vrienden en bekenden

§ 2.4 Inclusie

Inclusief onderwijs wil alle (of toch zoveel mogelijk) kinderen en jongeren, ook die met speciale onderwijsbehoeften, kwaliteitsvol onderwijs bieden in een gewone school. Speciale onderwijsbehoeften kunnen verschillende oorzaken hebben: een fysieke beperking, een leerstoornis, een kansarme thuissituatie, hoogbegaafd zijn, een gebrek aan kennis van de instructietaal enz. Goed onderwijs stemt zich af op de individuele behoeften van leerlingen en de eisen van de maatschappij zo stelt de Vlaamse onderwijsraad (1998) in haar advies over inclusie. Er zijn vele omschrijvingen te vinden over inclusie maar deze sprak me, met een

jongere broer en zus die allebei special onderwijs hebben gevolgd na eerst vastgelopen te zijn in het reguliere onderwijs, het meest aan.

Inclusie in relatie tot allochtonen

Uit onderzoek van de Nederlandse onderwijsinspectie (2010) tonen de steeds toenemende studentenaantallen aan dat het Nederlands hoger onderwijs steeds toegankelijk is. Het aantal niet-westerse allochtone studenten in het hoger onderwijs is in tien jaar verdrievoudigd, in 2006 stonden er bijna zestigduizend ingeschreven aan een hogeschool of universiteit. Dat meldt het Centraal Bureau voor de Statistiek in het Jaarboek onderwijs in cijfers 2007. In het hbo is de groei het sterkste, maar ook aan de universiteit is het aantal niet-westerse allochtone studenten meer dan verdubbeld. Niet-westerse allochtonen halen in het hbo bovendien vaker hun diploma dan voorheen. Toch hebben zij nog een flinke achterstand op studenten van Nederlandse komaf. Na vijf jaar heeft ongeveer 60 procent van de autochtone hbo-studenten het diploma op zak, tegen 40 procent van de allochtonen. Aan de universiteit verdubbelde het aantal niet-westerse allochtone studenten dat zijn master- of doctoraaldiploma haalt. Maar de inhaalslag is nog niet voltooid. Na zes jaar studenten heeft ongeveer een derde van hen het diploma bemachtigd, tegenover de helft van de autochtonen.

Inclusie in relatie tot vrouwen

Vanaf 1999 studeren er in het hoger onderwijs (hogescholen en universiteiten) meer vrouwen dan mannen. Hun aandeel is sindsdien zowel absoluut als relatief verder toegenomen. In 2007 stonden er 303.000 vrouwelijke studenten en 282.000 mannelijke ingeschreven(OCW, 2008). Hiermee lijkt de inhaalslag een feit, daarbij komt ook nog volgens de vereniging van universiteiten, VSNU, dat de vrouwen het beter doen dan de mannen, ze studeren harder, verlaten minder vaak dan mannen de universiteit zonder diploma en halen hun diploma ook sneller. Na vier jaar hebben gemiddeld bijna zes op de tien vrouwen een bachelordiploma behaald (57 %); voor mannelijke studenten is dat een op drie (33%).

Inclusie in relatie tot functiebeperking

Voor studenten met een functiebeperking, vijftig- tot zestigduizend in getal, zijn er echter belemmeringen, ze lopen vaker studievertraging op en vallen vaker uit dan normale studenten.

Verbeteringen zijn hard nodig: geen enkele instelling voldoet aan de eisen die de inspectie stelt. Veel voorzieningen worden niet breed aangeboden of zijn niet bekend. Het gaat bijvoorbeeld om aangepaste opdrachten, alternatieve toetsvormen of een op individuele mogelijkheden afgestemde tentamenplanning. De inhoud en vindbaarheid van informatie over studeren met een functiebeperking op de website is slechts bij de helft van de onderzochte instellingen op orde. Ook de toegankelijkheid van gebouwen, onderwijsruimtes en faciliteiten laat te wensen over. De deskundigheid van docenten en begeleiders op dit gebied verschilt sterk, maar schiet volgens studenten vaak tekort. Dat is zorgelijk, omdat kennis en deskundigheid niet alleen van belang zijn voor een goede begeleiding, maar ook cruciaal voor een goed afgewogen beslissing over aanpassingen.

Er is sprake van onvoldoende beleid, studenten met een beperking moeten erop kunnen rekenen dat voorzieningen die zij nodig hebben beschikbaar zijn en voldoende kwaliteit hebben. Daarom onderzocht de inspectie:

- of instellingen een duidelijk vastgelegd beleid hebben;
  - of instellingen dat beleid evalueren;
  - wat instellingen doen aan deskundigheidsbevordering van medewerkers;
  - of instellingen heldere procedures hebben voor hulp aan studenten met een functiebeperking.
- Dit is belangrijk omdat bij het toekennen van voorzieningen veel partijen betrokken kunnen zijn. Slechts een derde van de instellingen heeft op deze vier punten voldoende waarborgen voor kwaliteit en continuïteit van voorzieningen. De inspectie vindt dat alle instellingen voor hoger onderwijs er de komende jaren naar moeten streven om instellingsbreed te voldoen aan de vier voorwaarden (Inspectie van het onderwijs, 2010).

Inclusie op het PCD

Deurne is een plattelandsgemeente met relatief weinig allochtonen, zo ook op het PCD, het PCD heeft al jarenlang afgerond 0% allochtonen. Het betreft dan voornamelijk Afghaanse en Marokkaanse leerlingen. Er zijn geen cijfers te achterhalen hoe de precieze verdeling van allochtone leerlingen was met betrekking tot havo of vwo maar in de 12 jaar dat ik werkzaam ben op het PCD heb ik op zowel havo als vwo les gegeven aan allochtone kinderen. Op het PCD hebben we ook leerlingen met een beperking variërend van autisme tot dyslexie, volgens onze zorgcoördinator speelt onderkiezen geen rol van betekenis voor deze leerlingen en komen ze zowel op havo als vwo voor.

§ 2.5 Internationaal

In juni 1999 sloten 29 Europese landen een verdrag af in Bologna om tot een hervorming te komen van stelsels van het hoger onderwijs, de zogenaamde Bachelor-Master structuur. In Nederland is de verhouding tussen bachelor en master-opleiding 2 : 1. Het is moeilijk om die verhouding met andere landen te vergelijken omdat niet alle landen even ver zijn als Nederland in de implementatie van de uitvoering of omdat het systeem van kiezen heel anders is dan in Nederland. Ik geef als voorbeeld België en Groot-Brittannië.

Het hoger onderwijs in Vlaanderen is goed te vergelijken met dat in Nederland. Het kent een systeem van hogescholen en universiteiten en de Bachelor-Masterstructuur. België kent alleen geen masterdiploma in het beroepsonderwijs. Voor alle bacheloropleidingen heb je een vwo-diploma of een hbo-propedeuse nodig, dit betekent voor mijn onderzoek dat er nauwelijks vergelijkingen te trekken zijn met de situatie in Nederland waar je met een havodiploma een bacheloropleiding kan volgen.

In Groot-Brittannië is men al jaren vertrouwd met de bachelor-masterstructuur, daar is echter het keuzesysteem heel anders en wordt de toelating op de universiteit bepaald door het niveau van je examens. Het basisonderwijs (primary education) in Engeland, Wales en Noord-Ierland is voor de leeftijdsgroep van 5- tot 11-jarigen en het voortgezet onderwijs (secondary education) voor 11- tot 16-jarigen. Ter afsluiting van de leerplicht kunnen leerlingen examens doen voor het General Certificate of Secondary Education (GCSE). Leerlingen kunnen zelf bepalen in welke vakken zij examen doen, en in hoeveel. Daardoor kan het aantal examenvakken per leerling sterk variëren en ligt meestal tussen de 5 en de 10 vakken. Examenresultaten worden weergegeven door letter grades op een schaal van A* t/m G (waarbij A* hoger is dan A). De grades A*, A, B en C worden gezien als een goede voldoende en D t/m G als zwakke voldoende. Het niveau van GCSE examens waarvoor een A*, A, B of C is behaald, ligt iets lager dan dat van de havo-examens. Na de leerplicht kunnen leerlingen doorgaan in het pre-universitaire onderwijs of in further education (Nuffic, 2010). Omdat er dus geen verschillende vormen van secundair onderwijs zoals in Nederland zijn en de bepaalde examenresultaten de doorstroming bepalen is het ook hier moeilijk om parallellen met dit onderzoek te trekken met betrekking tot onderkiezen.

Literatuurstudie heeft wel inzicht gegeven in de manieren waarop men in het buitenland kiest en wat de overeenkomsten zijn maar geen inzicht met betrekking tot onderkiezen.

Hoofdstuk 3

Onderzoeksmethodologie

In dit hoofdstuk wordt uiteen gezet en onderbouwd hoe het onderzoek is opgebouwd, voor welke onderzoeksvormen er is gekozen, wat de onderzoeksgroep is en hoe de data is verzameld en verwerkt.

§ 3.1 Context onderzoek

Zoals ik in de voorgaande hoofdstukken aangaf is er in Nederland al vrij veel onderzoek verricht naar de keuzes die havo/vwo leerlingen maken in hun onderwijscarrière met betrekking tot de vervolgopleiding. Die gegevens uit landelijke onderzoeken zijn als uitgangspunt genomen voor dit onderzoek en met elkaar vergeleken. In hoofdstuk 5 wordt daar uitgebreid op terug komen met conclusies en aanbevelingen met betrekking tot het LOB beleid.

Behalve landelijke onderzoeken is er ook op het PCD in het schooljaar 2008/2009 door het CPS een onderzoek uitgevoerd in het kader van het Research and Developmentproject “de leerling op het juiste spoor” (CPS, 2010) . Doel van dit onderzoek was het ontwikkelen van een meetinstrument waarmee scholen beter zicht kunnen krijgen op de sterke en zwakke punten in de aansluiting van de onderbouw naar de bovenbouw. Hierbij is niet gekeken naar het opleidingsniveau van de ouders, in mijn onderzoek heb ik dit aspect wel meegenomen omdat het opleidingsniveau in Deurne afwijkt van de landelijke cijfers, de website van de gemeente Deurne zegt over de beroepsbevolking het volgende: “in Deurne zijn het voornamelijk de mannen die voor de bovengemiddelde bruto participatiegraad zorgen. De arbeidsparticipatie van vrouwen ligt op het gemiddelde. De beroepsbevolking in Deurne staat bekend als gemotiveerd en ambachtelijk. Dit is terug te zien in het opleidingsniveau. De beroepsbevolking is voornamelijk laag tot middelbaar opgeleid. De lokale binding aan de gemeente is hoog. Het aantal hoogopgeleiden in Deurne ligt onder het gemiddelde vergeleken met de referentiegebieden. Vergeleken met omliggende landelijke gemeenten kent Deurne naar verhouding ook veel middelbaar opgeleiden en een iets lager percentage hoogopgeleiden. Veel hoogopgeleiden vertrekken uit Deurne voor een studie elders om vervolgens vaak niet meer terug te keren.” Dit betekent dat de beroepsbevolking dus lager is opgeleid dan het landelijk gemiddelde.

§ 3.2 Strategie onderzoek

Voor dit onderzoek heb ik gekozen voor het survey-onderzoek. Harinck omschrijft het als volgend: “survey-onderzoek is gericht op de vraag hoe mensen ergens over denken, wat ze ergens van denken, hoe ze handelen, wanneer en wat ze doen”(Harinck, 2010, p. 60). Bij een survey-onderzoek wordt ook vaak gekeken in hoeverre subgroepen in de onderzochte groep onderling verschillen. Om het onderzoek zo betrouwbaar mogelijk te maken heb ik gebruik gemaakt triangulatie door verschillende typen informanten, leerlingen, ouders, kerngroep leider als bron te gebruiken.

Op mijn onderzoeksvraag “wat zijn de motieven van leerlingen van het Peellandcollege om onder hun niveau te kiezen en welke rol kan LOB spelen om er voor te zorgen dat de leerling een bewuste keuze maakt?” heb ik de antwoorden gevonden door interviews te houden en enquêtes af te nemen. De enquête heb ik zo ontworpen dat ik relevante data kreeg om de deelvragen:” hoe groot is het aantal leerlingen van het PCD dat na het behalen van een diploma een opleiding kiest onder hun niveau en hoe verhoudt zich dat aantal tot de landelijke cijfers?” naar tevredenheid te kunnen beantwoorden

§ 3.3 Onderzoeksgroep

In mijn onderzoek heb ik mij gericht op drie groepen namelijk:

- 28 leerlingen uit drie havo met een vwo- of havo/vwo-advies
- 158 havo-eindexamenkandidaten
- 60 vwo-eindexamenkandidaten

De leerlingen van klas drie havo heb ik geselecteerd op basis van hun begeleidingsdossier, ik heb gekeken welke leerlingen met een vwo- of havo/vwo-advies in klas drie havo terecht waren gekomen. Het bleek te gaan om vijf leerlingen met een vwo-advies en 23 leerlingen met een havo/vwo-advies op een totaal van 130 leerlingen. Van de vijf leerlingen met een vwo-advies bleek er één te zijn die vorig jaar drie vwo deed en nu drie havo. Met alle vijf leerlingen heb ik een interview afgenomen. Uit de groep van 23 leerlingen met een havo/vwo-advies is een selectie van nogmaals vijf leerlingen gemaakt op basis van de CITO-score en geslacht om een evenredige verdeling te krijgen. In de examenklassen heb ik geen selectie gehouden, daar heb ik de enquête door alle aanwezige leerlingen laten invullen, te weten 56 vwo-leerlingen en 152 havo-leerlingen.

§3.4 Onderzoeksmethode en onderzoeksinstrument

Als methode is gekozen voor een enquête en een individueel interview. De enquête is afgenomen in alle examenklassen, zowel havo als vwo. De leerlingen moesten onder andere vragen beantwoorden over geslacht, basisschooladvies, opleiding ouders, profiel, gekozen vervolgopleiding en, in het geval van onderkiezen, het motief voor onderkiezen (zie Bijlage 1 en Bijlage 2). Er is gekozen voor meerkeuzevragen omdat die gemakkelijker te verwerken zijn en omdat er al redenen voor onderkiezen uit de literatuur bekend waren die als keuzemogelijkheid werden aangeboden zoals:” de gekozen richting wordt alleen op hbo gegeven, te moeilijk en praktisch bezig willen zijn”.

In het interview dat gemiddeld 15 minuten duurde, met leerlingen uit klas 3 die voor havo hadden gekozen, kwamen onder andere de volgende zaken aan bod: ervaringen basisschool, advies basisschool ,ervaringen PCD, thuissituatie, met name opleiding en beroep ouders en de redenen van de leerling om havo te kiezen in plaats van vwo. Alle interviews verliepen volgens een semigestructureerd schema (zie Bijlage 3) en werden afgenomen op mijn werkkamer tijdens lestijd waarvoor ik toestemming had gevraagd aan de directie en aan de vakdocent waarvan de leerling op dat moment les diende te hebben. Op de motieven voor hun keuze heb ik getracht dieper in te gaan om er achter te komen of er met LOB in klas twee misschien een andere keuze gemaakt zou zijn.

§ 3.5 Data-analyse

De kwantitatieve gegevens zijn eerst handmatig verzameld en gerubriceerd, bepaalde keuzemogelijkheden werden na bestudering samengevoegd om het overzichtelijker te maken, om daarna met Exel tot staafdiagrammen en cirkeldiagrammen verwerkt te worden. Gekeken is naar belangrijke motieven die overeenkomst hadden met de literatuur of daar eventueel juist van afweken. De interviews verliepen semigestructureerd, ook hier werd de relevante data eerst handmatig verwerkt voor het met Exel verwerkt werd.

Hoofdstuk 4

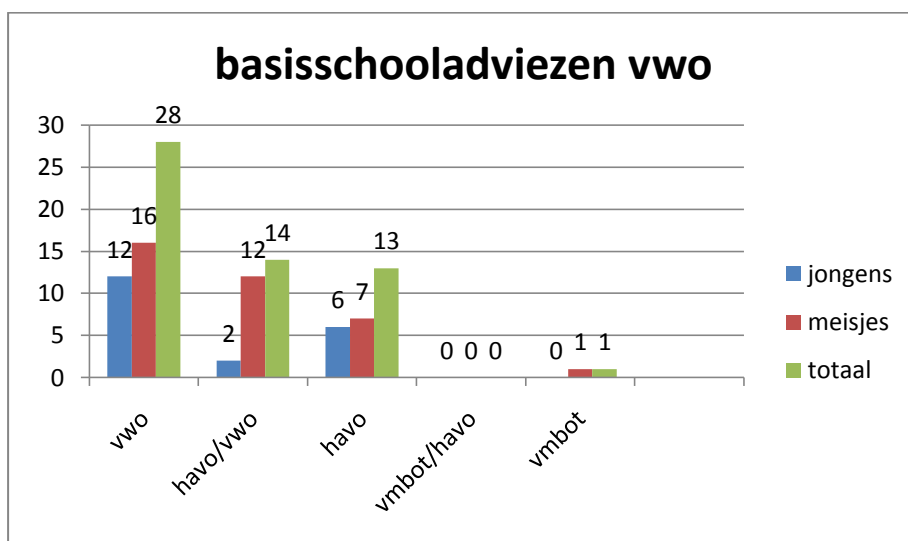
Data analyse en resultaten

Dit hoofdstuk is een weergave van de analyse van de onderzoeksresultaten. Deze onderzoeksresultaten zijn zowel kwalitatief als kwantitatief van aard. De kwantitatieve gegevens worden weergegeven in tabellen en grafieken uitgesplitst naar geslacht, de kwalitatieve gegevens worden beschreven. Centraal in dit onderzoek staat de vraag waarom leerlingen van het PCD onder hun niveau kiezen en welke rol LOB daarin kan spelen. De gegevens worden per deelvraag zoals die in hoofdstuk één zijn geformuleerd weergegeven. In de eerste vier paragrafen worden de data van de enquêtes weergegeven in § 4.4 geef ik de resultaten weer van de interviews.

§ 4.1 Wat is het verband tussen de adviezen van de basisschool en de keuze havo/vwo?

(Deelvraag 1)

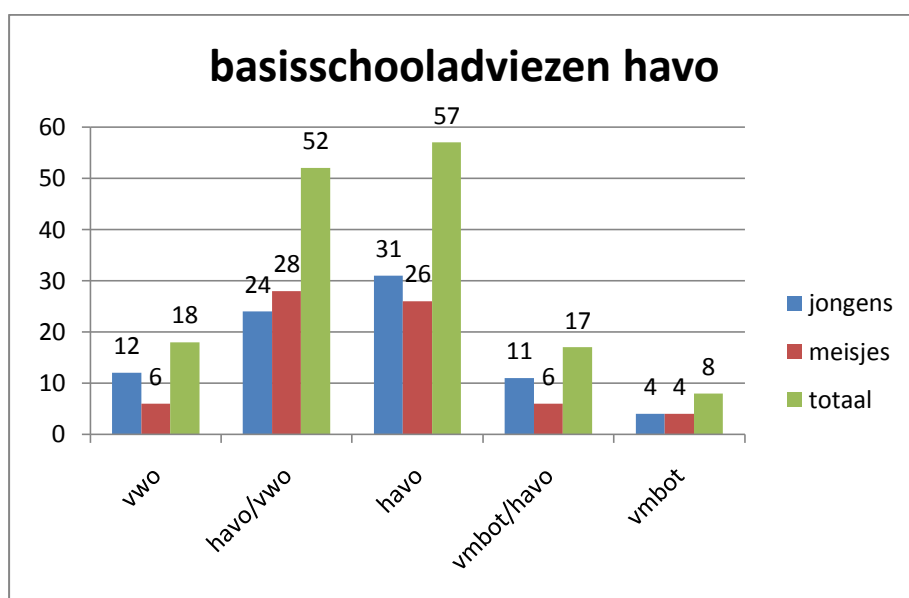
De enquête is door 56 vwo leerlingen uit de examenklas, 20 jongens en 36 meisjes, zes weken voor het begin van het centraal examen ingevuld. De gegevens zijn in absolute cijfers verwerkt in figuur 1. Wat opvalt is dat van de jongens 60% een vwo-advies had en maar 10% een havo/vwo-advies tegenover respectievelijk 44,4% en 33,3% voor de meisjes. Van het totaal aantal leerlingen had 75% een vwo- of een havo/vwo-advies wat dus inhoudt dat we een opstroom, leerlingen met een lager advies die toch naar vwo gaan, hadden van 25%.

Figuur 1

In dezelfde periode als de vwo leerlingen hebben 152 havoleerlingen uit de examenklas, 82 jongens en 70 meisjes, de enquête ingevuld, de gegevens zijn verwerkt in figuur 2. Opvallend is hier dat 14,6% van de jongens een vwo-advies heeft meegekregen van de basisschool tegenover maar 8,6 % van de meisjes. In totaal hebben 11,8 % van de leerlingen een vwo-advies en maar liefst 34,2% een havo/vwo-advies. Als we vmbo-t/havo meetellen als opstroom komen we hier uit op 16,5%.

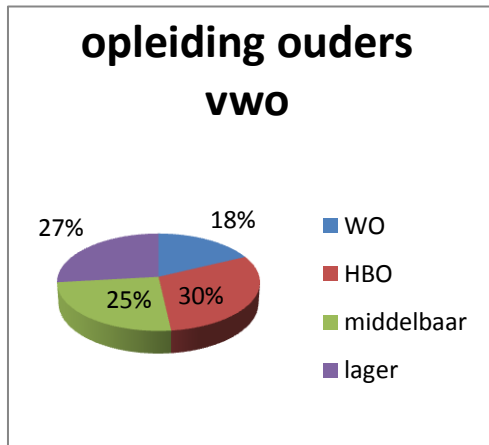
Figuur 2

§4.2 Wat is het verband tussen de opleiding van de ouders en het schoolniveau van de leerling?

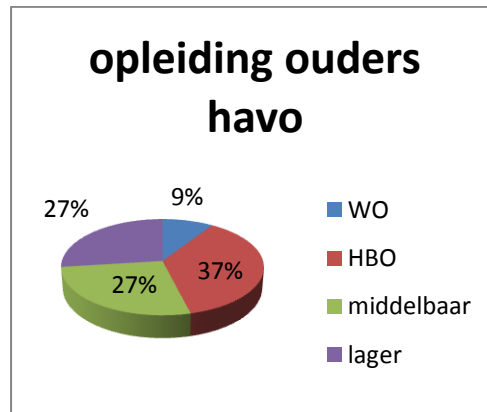
(Deelvraag 2)

De leerlingen konden op het enquêteformulier aangeven wat het hoogste opleidingsniveau van hun ouders was, aangezien er geen significante verschillen tussen jongens en meisjes vielen waar te nemen heb ik voor de verdere verwerking van de data alleen de totalen genomen. De categorieën heb ik tot vier teruggebracht te weten: wo, hbo, middelbaar- en lageropgeleiden, zoals weergegeven is in figuur 3 en figuur 4. Duidelijk is te zien dat zowel voor havo als vwo er voor Deurne een relatief hoog percentage is aan hoogopgeleide, hbo en wo, ouders; dit was ook wel te verwachten op een havo/vwo school. Het zou interessant zijn om op de vmbo-scholen te onderzoeken of daar het aantal hoogopgeleide ouders volgens

verwachting beduidend lager is. Het percentage ouders met een universitaire opleiding is bij leerlingen op het vwo wel bijna het dubbele van het percentage bij havoleerlingen.

Figuur 3

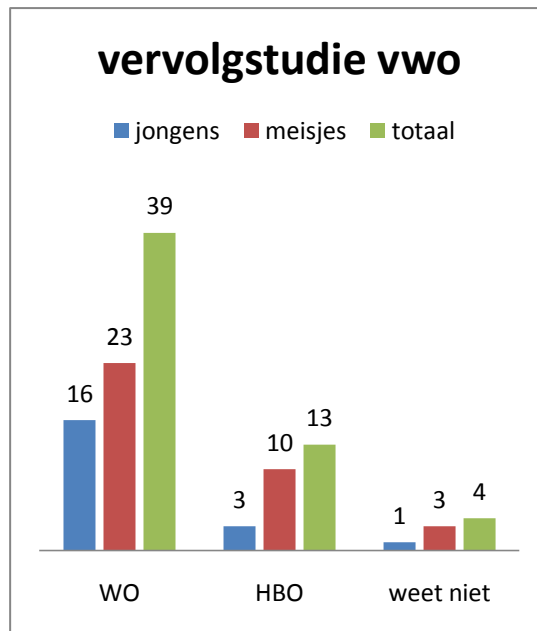

Figuur 4

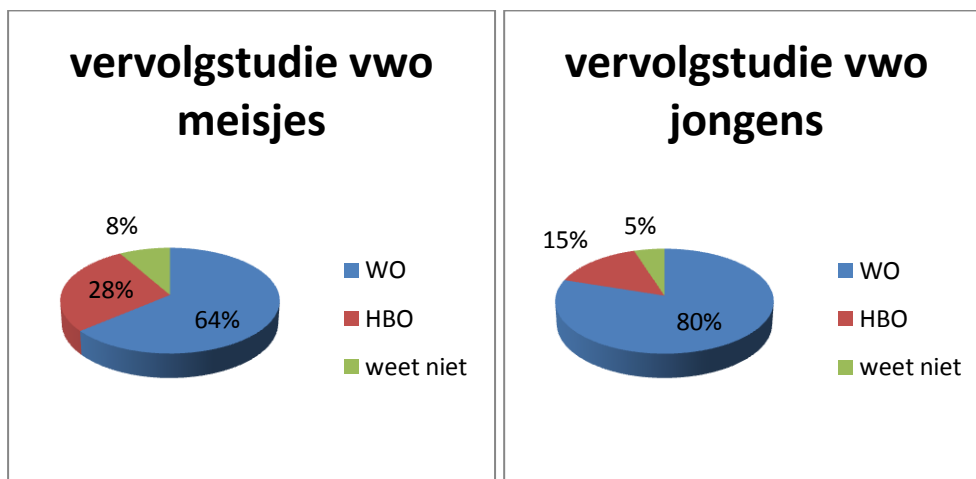
§ 4.3 Hoeveel leerlingen kiezen onder hun niveau?

(Deelvraag 3)

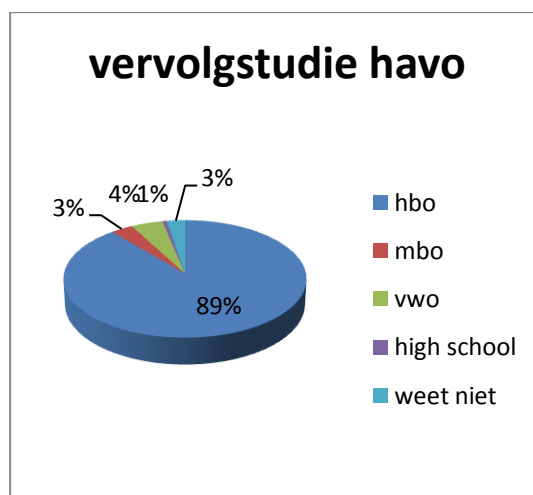
Leerlingen konden aangeven welke opleiding ze gaan volgen na het behalen van hun diploma en welke richting ze daar kozen. De gekozen richtingen zijn zeer divers en geven geen verdere relevante informatie voor dit onderzoek, daarom heb ik me voor de verwerking van de data beperkt tot het niveau van de opleiding (figuur 5). Opvallend is dat er op vwo duidelijk een verschil te zien is tussen het keuzegedrag van jongens en meisjes, 80% van de jongens kiest voor een universitaire studie tegenover maar 63,9% van de meisjes vandaar dat die gegevens in figuur 6 uitgesplitst zijn . Van de havoleerlingen gaat er bijna niemand naar het mbo (figuur 7) , hiermee volgen we de landelijke trend. Van een verschil tussen jongens en meisjes is hier geen sprake.

Figuur 5

Figuur 6

Figuur 7

§4.4 Wat zijn de motieven van leerlingen van het PCD om onder hun niveau te kiezen?

(Deelvraag 4)

De 13 vwo leerlingen die aangaven naar het hbo te gaan konden daarvoor uit zes redenen kiezen namelijk:

- 1 ik denk dat de universiteit te moeilijk voor me is.
- 2 de richting die ik wil wordt alleen op het hbo gegeven.
- 3 ik wil liever praktisch gericht onderwijs volgen.
- 4 ik kan zo sneller een diploma halen.
- 5 ik weet niet welk beroep ik na de universiteit kan uitoefenen.
- 6 anders (hier was ruimte om een ander motief in te vullen)

Zes leerlingen gaven aan dat de opleiding die ze ambieerden alleen op hbo-niveau wordt gegeven en zeven leerlingen gaven aan dat ze vooral praktisch gericht onderwijs willen volgen (figuur 8). De opleidingen varieerden van pabo tot opleiding fysiotherapie.

Er waren maar vier havo leerlingen die aangaven naar het mbo over te stappen, zij konden op het enquêteformulier kiezen uit de volgende motieven:

- 1 ik denk dat het hbo te moeilijk voor me is.
- 2 de richting die ik wil wordt alleen op mbo gegeven.
- 3 ik wil praktisch bezig zijn.
- 4 ik kan op het mbo een verkorte route volgen.
- 5 anders.

Twee gaven er aan praktisch bezig te willen zijn, die kozen voor een verpleegopleiding in het ziekenhuis en een kunst/foto-opleiding. Één leerling gaf aan via een verkorte route in het mbo alsnog voor het hbo te kiezen en de vierde vond hbo te moeilijk.

§ 4.5 Interviews met leerlingen

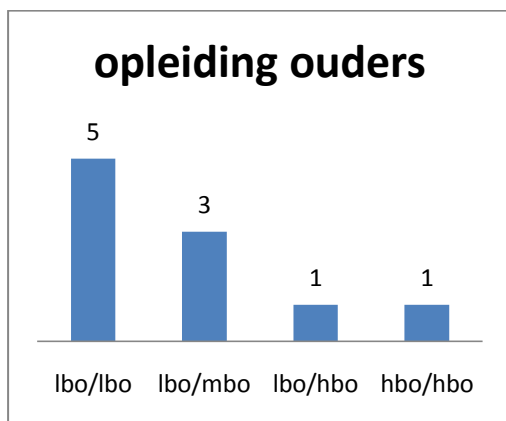
Met tien havoleerlingen uit klas drie havo heb ik een interview afgenomen, vijf jongens en vijf meisjes. Vijf met een vwo-advies en vijf met een havo/vwo-advies. De interviews verliepen semigestructureerd. Alle tien geven ze aan op de basisschool bij de betere leerlingen van hun klas te horen en dat het vwo of havo/vwo-advies in hun ogen ook terecht was. Als reden voor hun havokeuze gaven acht leerlingen aan geen zin te hebben in hard werken op school maar ook veel tijd te willen besteden aan hobby's en sport (figuur 8). Één leerling

geeft aan vanwege zijn ziekte niet voor vwo te kiezen en één leerling wist al precies wat hij wilde worden, namelijk sportleraar, en dat hij daarvoor geen vwo nodig had.

In het interview werd naar de opleiding van allebei de ouders gevraagd, opvallend was dat er maar één gezin bij was waarbij allebei de ouders een hbo-opleiding hadden genoten, dit waren ook de enige ouders die volgens hun zoon aangaven dat ze het jammer vonden dat hij niet voor vwo koos, in alle andere gevallen vonden de ouders het wel goed zo. Dit is in het kader van triangulatie gecheckt met de kerngroepleider van klas twee die met al de ouders heeft gesproken. Bij alle andere ouders had minimaal één ouder een lbo-opleiding (figuur 9).

Figuur 8

Figuur 9

§ 4.6 Kan LOB een rol spelen om onderkiezen te voorkomen en zo ja welke?

(Deelvraag 5)

Van de tien leerlingen hadden er maar drie een vervolgopleiding voor ogen, de andere zeven hadden nog totaal geen idee wat ze na de havo zouden gaan doen. Alle zeven leerlingen gaven aan dat ze het prettig gevonden zouden hebben als er in klas 2 aandacht was besteed aan LOB aan en dat dan hun keuze wellicht anders had uitgepakt.

Hoofdstuk5

Conclusies, discussie en aanbevelingen

In dit hoofdstuk worden uit de verkregen antwoorden conclusies getrokken en aanbevelingen gedaan voor de toekomst.

§ 5.1 Wat is het verband tussen de adviezen van de basisschool en de keuze havo/vwo?

(Deel vraag 1)

De leerlingen uit klas 3 geven in het interview aan dat zij op de basisschool altijd bij de betere leerlingen van de klas hoorden en dat het advies voor havo/vwo of vwo in hun ogen terecht was. Men kan dus niet zeggen dat ze een te hoog advies van de basisschool hadden gekregen. In de eerste klas ging het dan meestal vrij gemakkelijk maar in klas twee kwam daar een kentering in. De motivatie en huiswerkattitude nam af en het belang van buitenschoolse zaken zoals sport en hobby's nam toe, de wil om hard te werken voor het vwo was er niet.

Als we naar de adviezen van de basisschool kijken van de huidige examenleerlingen dan kunnen we concluderen dat onderkiezen inderdaad een factor van betekenis is op het PCD. Van de huidige examenklas havo had 11,8% een vwo-advies en 34,2% een havo/vwo-advies. Nu is het niet gezegd dat alle leerlingen met een havo/vwo-advies ook daadwerkelijk vwo-leerlingen zijn, de leerkrachten van groep 8 hadden ook hun twijfels anders hadden ze wel een vwo-advies gegeven. Maar zelfs met een voorzichtige schatting dat een kwart van de leerlingen met een havo/vwo-advies een “vwo-leerling” is komen we nog op een totaal van 20% uit van leerlingen die onder hun niveau werken. Daar tegenover staat wel een opstroom van 25% in de vwo-afdeling en 16,5% in de havo, dit betekent dat er ook leerlingen zijn die juist gemotiveerd zijn om op een hoger niveau te willen komen ondanks het advies van de basisschool. Deze leerlingen vielen buiten het onderzoek maar het zou interessant zijn om de achtergronden van die leerlingen in een vervolgonderzoek te onderzoeken,

§ 5.2 Wat is het verband tussen de opleiding van de ouders en het schoolniveau van de leerling?

(Deelvraag 2)

In § 2.1 werd gesteld dat de opleiding van de ouders bepalend kan zijn voor de onderwijspbaan van de kinderen. Het lijkt erop dat deze stelling door de verkregen

gegevens op het PCD wordt bevestigd. Er is in mijn ogen een correlatie tussen onderkiezen, het onder het niveau kiezen van de leerling, en het opleidingsniveau van de ouders waar te nemen. Hierbij moet wel worden opgemerkt dat het onderzoek zich beperkte tot de examenklassen en een steekproef van tien leerlingen uit klas 3, om toeval uit te sluiten zou er over meerdere leerjaren een onderzoek moeten worden verricht waarbij ook de deelscholen voor vmbo worden betrokken.

Enige cijfers ter verduidelijking:

- Op het vwo had 17,9% van één van de ouders een universitaire opleiding gevolgd tegenover slechts 9,2 % van de ouders op havo (figuur3 en 4).
- Van de tien geïnterviewde potentiële vwo-leerlingen op 3havo waren er maar drie ouders van de 20 met een hbo-opleiding, de anderen waren voornamelijk lager opgeleid(figuur9).
- Van de 13 vwo-leerlingen die naar het gingen waren er maar drie waarvan één van de ouders een universitaire opleiding had genoten, vijf met een mbo-opleiding en vijf met een lagere opleiding.

§ 5.3 Hoeveel leerlingen kiezen onder hun niveau?

(Deelvraag 3)

Deze deelvraag wordt uitgesplitst naar havo en vwo.

§ 5.3.1 Van vwo naar hbo

Landelijk gezien begint 85% van de vwo-leerlingen na het behalen van het diploma aan een universitaire opleiding (Markteffect BV, 2009) tegenover 70% van het PCD. Dit is aan de lage kant, als we het uitsplitsen naar geslacht komen de meisjes er nog lager uit met hun 64%. Meisjes hebben een hogere prestatiemotivatie en besteden meer tijd aan hun huiswerk dan jongens waardoor hun schoolvakken positief beïnvloedt worden, ze maken echter vaker gebruik van concrete leerstrategieën , kennis in hun hoofd stampen, terwijl jongens vaker gebruik maken van de integratieve leerstrategie, het naar verbanden zoeken (Inspectie van het onderwijs, 2010). Aangezien van buiten leren op een universiteit van minder groot belang is dan op een middelbare school zou het kunnen zijn dat meisjes daardoor afgeschrikt worden als ze via beroepenavonden, meeloopdagen en opendagen zich aan het oriënteren zijn op het wo.

Van de 13 leerlingen die voor een hbo-opleiding kozen gaven er zes aan dat de opleiding die ze wilden volgen alleen op het hbo wordt gegeven en de andere zeven gaven aan vooral praktisch bezig te willen zijn. Dit zijn op zich gegronde redenen om voor hbo te kiezen, er

vanuit gaande dat de leerling zich goed georiënteerd heeft. Echter is het wel opvallend dat van die 13 leerlingen er maar twee bij zijn waarvan één van de ouders zelf een universitaire opleiding heeft gevolgd waardoor er van thuis uit misschien minder stimulans is om voor wo te kiezen, onbekend maakt onbemind, hbo is genoeg.

§ 5.3.2 Van havo naar mbo

Landelijk gezien kiest 95% van de geslaagde havoleerlingen voor een hbo-opleiding. Met een percentage van 89% op the PCD zitten we daar onder. Opvallend is wel dat het aantal meisjes dat voor hbo kiest maar 84% bedraagt tegenover 93% bij de jongens die daarmee op het landelijk gemiddelde zitten. Ook hier, net als bij het vwo kiezen, op Het PCD, veel meer meisjes dan jongens onder hun niveau. Bij alle leerlingen die voor mbo kozen was sprake van een “bewuste” keuze ze hadden zich goed georiënteerd en konden hun keuzes voor mbo duidelijk motiveren.

§ 5.3.3 Keuze voor havo in plaats van vwo

Van de 130 leerlingen uit 3havo hadden er 23 een havo/vwo-advies en vijf een vwo-advies, samen goed voor 21,5%. Dit percentage is lager dan dat van de 5havoklas. Na gesprekken met 10 leerlingen uit de groep van derdeklassers bleek de rode draad voor het onderkiezen er een van motivatie te zijn. Hierbij versta ik onder motivatie: de mate waarin men bereidt is zich in te zetten voor het bereiken van de gewenste resultaten (Vroom, 1964 in Spijkerman & Admiraal, 2000) . De leerlingen vonden het belangrijk niet alle tijd te besteden aan huiswerk maken maar ook om veel vrije tijd te hebben voor hobby's, sport en hun sociale activiteiten, vooral het gebruik van sociale netwerken zoals hyves en facebook vormden voor meisjes een belangrijke vorm van tijdverdrijf. De meeste leerlingen hadden nog geen idee welke richting ze in wilden, laat staan dat ze al een beroepsbeeld hadden. Daarom is het in dit geval jammer dat ze onder hun niveau kiezen, met een keuze voor vwo zouden ze veel meer opties open houden. De ouders hadden in het algemeen een lager tot middelbare opleiding genoten en vonden de keuze van het kind wel prima. Zij vormden dus niet direct een stimulans vanuit de thuissituatie voor de leerling om een zo hoog mogelijk niveau te kiezen.

§ 5.4 De onderzoeksvraag

In deze paragraaf geef ik antwoord op de onderzoeksvraag: “Wat zijn de motieven van de leerlingen van het PCD om onder hun niveau te kiezen en welke rol kan LOB spelen om er voor te zorgen dat de leerling een bewuste keuze maakt?”.

Uit de interviews met de leerlingen uit klas 3havo die een havo/vwo of vwo-advies hadden gekregen komt duidelijk naar voren dat de belangrijkste reden om niet voor vwo te kiezen het gebrek aan motivatie is. Men koos voor het belang van buitenschoolse zaken in plaats van harder te werken om een vwo-opleiding te kunnen afronden. Veruit de meeste leerlingen hebben nog geen beroepsbeeld of vervolgopleiding voor ogen, zij geven aan dat een vorm van LOB mogelijk wel tot een vwo keuze had geleid. De ouders waren in de regel lager tot middelbaar opgeleid en probeerden geen invloed uit te oefenen op de keuze van hun kind en vormden dus ook geen extra stimulans om voor vwo te kiezen.

De vraag blijft open of hier dan sprake was van een bewuste keuze. Ik waag dat te betwijfelen en vind het een duidelijk geval van foreclosure, het niet kiezen wat het beste overeenkomt met de eigen wensen en mogelijkheden maar zich conformeren aan de verwachtingen van de omgeving, zonder uitgebreid te exploreren.

Bij de eindexamenkandidaten die voor een opleiding onder hun niveau kozen is sprake van een bewuste keuze. De leerlingen hadden zich goed georiënteerd op een vervolgopleiding middels open dagen, meeloopdagen en beroepenavonden voordat ze tot hun keuze kwamen. Echter bleek uit de cijfers dat ook hier sprake was van ouders die in relatie tot de ouders van leerlingen die wel voor een opleiding op niveau kozen in verhouding lager geschoold waren.

§ 5.5 Rol van LOB: conclusies en aanbevelingen

De leerlingen uit de eindexamenklassen hebben praktische redenen om onder hun niveau te kiezen, ze maken een weloverwogen keuze die gerespecteerd moet worden. Kiezen voor een praktische opleiding kan echter ook inhouden dat men angst heeft voor een te theoretische opleiding. Uit het onderzoek komt naar voren dat de ouders van leerlingen die onderkiezen relatief minder hoog geschoold zijn. Ik stel voor dat de mentor op tijd gaat onderzoeken wie van plan is onder het niveau te gaan kiezen en dan een gesprek met zo’n leerling aangaat over de motieven en zo een klankbord vormt om iets van de mogelijke angst weg te nemen voor een hogere opleiding zonder de leerling om te praten, een belangrijk aspect binnen loopbaancommunicatie.

Een grote groep potentiële vwo-leerlingen uit klas twee kiest voor havo, in de meeste gevallen is er geen sprake van een bewuste keuze maar eerder van foreclosure. Ouders zijn in dit geval

vaak wat lager opgeleid en vormen geen stimulans om toch voor vwo te kiezen, leerling geven zelf aan dat een vorm van LOB in klas twee invloed zou kunnen hebben. Ik stel voor dat samen met de andere decaan een lessencyclus LOB voor klas twee wordt ontworpen, die voornamelijk door de mentor wordt uitgevoerd maar waar de decaan minimaal één les verzorgt. Tevens wil ik een informatieavond voor ouders van klas twee organiseren in het kader van “het benutten van kansen”.

In het onderzoek kwam steeds terug dat, in tegenstelling tot de landelijke cijfers, relatief meer meisjes dan jongen onder hun niveau kiezen, de komende jaren ga ik dan ook het onderzoek voortzetten om te zien of hier sprake is van een trend op het PCD of dat het hier ging om een momentopname.

Hoofdstuk 6

Evaluatie onderzoek

In dit laatste hoofdstuk kijk ik terug op het praktijkonderzoek. Waar ben ik tevreden over en wat zou ik een volgende keer wellicht anders doen. Ik reflecteer op het procesverloop en op de vraag wat het onderzoek persoonlijk voor mij heeft betekend.

§ 6.1 Het onderzoek

Het keuzeprocess van leerlingen en hun motivaties daarin heb ik in beeld gebracht door enquêtes af te nemen in de examenklassen en interviews te houden in klas 3havo. in de enquête had ik gekozen voor zo min mogelijk open vragen vanwege de verwerking. Het afnemen en verwerken van een enquête is goed bevallen en ik heb het gevoel dat ik de antwoorden heb gevonden waarnaar ik op zoek was. Bepaalde vragen in het onderzoek bleken geen patronen voor onderkiezen op te leveren, bijvoorbeeld de gekozen richting aan de opleiding en het profiel. Omdat je dat nooit van te voren weet zou ik een volgende keer dit soort vragen weer stellen.

De enquête werd anoniem ingevuld, zo had ik niet de mogelijkheid om de leerlingen die een opleiding onder hun niveau kozen een interview af te nemen, dit beschouw ik achteraf als een gemiste kans.

De interviews met leerlingen heb ik als zeer zinvol en prettig ervaren. Zinvol omdat je zo de diepte in kon gaan om de motieven voor onderkiezen boven tafel te krijgen en prettig omdat de leerling in een onbevangen setting de kans kreeg, en greep, om zijn verhaal te doen.

Wellicht kunnen we, decanen en mentoren, dit soort gesprekken vaker binnen LOB voeren.

Door mijn drukke werkzaamheden met de gebruikelijke pieken en dalen kon ik niet altijd de beoogde planning volgen. Dit was wel vervelend, ik moest hierin op bepaalde tijden keuzes maken tussen werk en studie, hierdoor had ik als we met de “critical friends” bij elkaar kwamen niet altijd het gevraagde hoofdstuk af. Daardoor miste ik een groot gedeelte opbouwende kritiek waaraan ik wel behoefte had, graag had ik het anders gezien maar dit kon helaas niet. Ik heb me voor 100% voor de studie ingezet maar moest mijn momenten hierin doseren.

§ 6.2 Mijn eigen leerproces

Door het onderzoek heb ik meer inzicht gekregen in het keuzeproces van de havo- en vwo-leerlingen, op het PCD maar ook landelijk. Hierdoor heb ik het gevoel dat ik ze nog meer kan begrijpen in de keuzes die ze maken en hoe we hen hierin het beste kunnen begeleiden, dit beschouw ik als pure winst. Als professional heb ik meer bagage gekregen om mijn taken als decaan optimaal te kunnen vervullen en ik hoop mijn verkregen knowhow met anderen te kunnen delen. Ik heb een bijzonder goed gevoel overgehouden aan de interviews met leerlingen en heb de data van de enquêtes gretig verwerkt, was zeer benieuwd naar de uitslagen. Het vinden van de goede, relevante, literatuur was aanvankelijk veel speurwerk op het internet maar daar kreeg ik steeds meer plezier in. Ik heb het gevoel dat het onderzoek nog niet af gesloten is omdat elk antwoord steeds meer vragen oproept maar ik denk dat dit alleen maar goed is. Het onderzoek heeft dus niet alleen een bijdrage geleverd aan de verbetering van LOB binnen de school maar heeft zeker een grote bijdrage geleverd aan mijn eigen professionaliteit waardoor ik me meer expert ben gaan voelen.

Literatuurlijst

Dungen, S, van den & Westerhuis, A. (2010). *De route van havo naar mbo: uitweg of omweg*. Amsterdam: Ecbo.

Centraal Bureau voor de statistiek. (2007). *Jaarboek onderwijs in cijfers 2007*.

CPS.(2010). *De leerling op het juiste spoor. Rapport IVOD*. Amersfoort.

Harinck, F. (2010). *Basisprincipes praktijkonderzoek*. Antwerpen/Apeldoorn: Garant.

Inspectie van het onderwijs, Nederland. (2010). *De staat van het onderwijs. onderwijsverslag 2008/2009*. Deventer: Roto Smeets Group.

Markteffect BV. (2009). *Nationaal Studiekeuzeonderzoek 2009. Zicht op leerlingenstromen 2009*. Eindhoven.

Nuffic. (2010). *Landenmodule Verenigd Koninkrijk*. www.nuffic.nl

OCW (2008). *Kennis in kaart 2007*.

Spijkerman, R, & Admiraal, D. (2000). *Loopbaancompetenties, Management van mogelijkheden*. Alphen aan den Rijn: Samson.

Tieben, N. (2009). *Transitions, Tracks and Transformations. Social inequality in transitions into, through and out of secondary education in the Netherlands for cohorts born between 1914 and 1985*. Nijmegen: dissertation Radboud University.

Bijlage 1

Beste havo- leerling,
net zoals jullie zit ik vlak voor mijn examen, ik ben bezig met mijn Master SEN
(Special Educational Needs), voor mijn eindonderzoek probeer ik te
achterhalen waarom mensen bepaalde keuzes maken, je zou me dus heel erg
helpen door deze enquête in te vullen.

Alvast bedankt,
Harrie van Baar.

Het juiste antwoord aankruisen a.u.b.

- ☐ jongen
- ☐ meisje

Het advies dat ik op de basisschool kreeg was:

- ☐ vwo
- ☐ havo/vwo
- ☐ havo
- ☐ vmbo-t/havo
- ☐ vmbo-t

Het hoogste onderwijs dat tenminste één van mijn ouders heeft genoten is:

- ☐ universiteit
- ☐ hbo
- ☐ mbo
- ☐ lbo (heet nu vmbo)
- ☐ mavo
- ☐ basisschool

Ik heb nu het volgende profiel:

- ☐ C&M
- ☐ E&M
- ☐ N&G
- ☐ N&T

Ook graag de andere kant invullen

Na het behalen van mijn havodiploma ga ik beginnen aan:

- ☐ hbo namelijk richting:
- ☐ gedrag en maatschappij
  - ☐ gezondheidszorg
  - ☐ economie
  - ☐ techniek
  - ☐ onderwijs
  - ☐ landbouw
  - ☐ .....

☐ mbo namelijk richting.....

☐ iets anders namelijk.....

☐ weet nog niet

Als je voor een hbo-opleiding hebt gekozen ben je nu klaar met de enquête, bedankt voor de moeite, als je voor een mbo-opleiding hebt gekozen dan moet je de volgende vraag nog beantwoorden.

Ik kies voor een mbo-opleiding omdat:

- ☐ ik denk dat hbo te moeilijk voor me is
- ☐ de richting die ik wil alleen op mbo wordt gegeven
- ☐ ik praktisch bezig wil zijn
- ☐ ik op het mbo een verkorte route kan volgen
- ☐ anders namelijk:

.....

.....

.....

*Nogmaals bedankt,
Harrie van Baar*

Bijlage 2

Beste vwo- leerling,
net zoals jullie zit ik vlak voor mijn examen, ik ben bezig met mijn Master SEN
(Special Educational Needs), voor mijn eindonderzoek probeer ik te
achterhalen waarom mensen bepaalde keuzes maken, je zou me dus heel erg
helpen door deze enquête in te vullen.

Alvast bedankt,
Harrie van Baar.

Het juiste antwoord aankruisen a.u.b.

- ☐ jongen
- ☐ meisje

Het advies dat ik op de basisschool kreeg was:

- ☐ vwo
- ☐ havo/vwo
- ☐ havo
- ☐ vmbo-t/havo
- ☐ vmbo-t

Het hoogste onderwijs dat tenminste één van mijn ouders heeft genoten is:

- ☐ universiteit
- ☐ hbo
- ☐ mbo
- ☐ lbo (heet nu vmbo)
- ☐ mavo
- ☐ basisschool

Ik heb nu het volgende profiel:

- ☐ C&M
- ☐ E&M
- ☐ N&G
- ☐ N&T

Ook graag de andere kant invullen

Na het behalen van mijn vwo-diploma ga ik beginnen aan:

- ☐ universiteit namelijk richting:
- ☐ natuurwetenschappen
  - ☐ recht en openbare orde
  - ☐ taal en cultuur
  - ☐ gedrag en maatschappij
  - ☐ gezondheidszorg
  - ☐ economie
  - ☐ techniek
  - ☐ landbouw
  - ☐ .....
- ☐ hbo namelijk richting:
- ☐ gedrag en maatschappij
  - ☐ gezondheidszorg
  - ☐ economie
  - ☐ techniek
  - ☐ onderwijs
  - ☐ landbouw
  - ☐ .....
- ☐ iets anders namelijk.....
- ☐ weet nog niet

Als je voor een universitaire opleiding hebt gekozen ben je nu klaar met de enquête, bedankt voor de moeite, als je voor een hbo-opleiding hebt gekozen dan moet je de volgende vraag nog beantwoorden.

Ik kies voor een hbo-opleiding omdat:

- ☐ ik denk dat de universiteit te moeilijk voor me is
  - ☐ de richting die ik wil alleen op het hbo wordt gegeven
  - ☐ ik liever praktisch gericht onderwijs wil volgen
  - ☐ ik zo sneller een diploma kan halen
  - ☐ ik niet weet welk beroep ik na de universiteit kan uitoefenen
  - ☐ anders namelijk:
- .....
- .....
- .....

Nogmaals bedankt, Harrie van Baar

Bijlage 3

Opbouw van vragen tijdens interview:

1. op welke school heb je gezeten?
2. Wat was het voor school?
3. Hoorde je bij de betere leerlingen?
4. Je kreeg een .....advies, was dat terecht?
5. Wat kun je zeggen over het beroep en opleiding van je ouders?
6. Overstap naar PCD, hoe ging dat?
7. Hoe ging het in klas 2?
8. Waarom heb je gekozen voor havo?
9. Wat vonden je ouders daarvan?
10. Weet je al naar welke opleiding je na de havo zou willen gaan?
11. Heb je al enig idee van een beroep dat bij je past?
12. Is er al in klas 2 iets aan LOB gedaan?
13. Wat zou het verschil kunnen zijn als dat wel was gebeurd?